

Miten saada eri alueiden ja kuntalaisryhmien ääni tasapuolisesti kuulumaan?

Imatra/Voimistuvat Kylät 14.10.2011
Päivi Kurikka, erityisasiantuntija

5. Uudistus edellyttää lähidemokratian kehittämistä

Kuntalakiin valmistellaan säännökset siitä, millä tavoin uusissa väestöltään tai pinta-alaltaan suurissa kunnissa turvataan kunnan eri osissa asuvien mahdollisuus lähidemokratiaan. Lähidemokratian mallit ja niiden käyttöönotto ovat kuntien päätösvallassa.

Lähidemokratia tarkoittaa kunnanosan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamista omaa lähiympäristöään ja lähipalveluita koskevissa asioissa, esimerkiksi suorilla tai välillisillä vaaleilla valittua kunnanosahallintoa.

Myös kunnanosien riittävä edustavuus kunnan päätöksenteossa on turvattava. On selvitettävä esimerkiksi Ruotsissa isoissa kunnissa käytössä olevan vaalipiiriratkaisun soveltuvuus Suomen olosuhteisiin.

Eri puolilla maata on turvattava palvelujen saavutettavuus. Tämä edellyttää uusien toimintatapojen käyttöönottoa, mm. kuntien ja valtion yhteispalvelupisteitä, joissa kuntalaiset voivat saada palvelut joko paikan päällä, etäpalveluna videoneuvotteluyhteyden kautta tai sähköisenä asiakaspalveluna.

Kuntien lähitulevaisuuden suuria haasteita

1. Uusien rakenteellisten muotojen löytäminen ja käyttöönotto
2. Palvelujen loitontuminen
3. Uusien palvelutuotantotapojen etsiminen, testaaminen ja vakiinnuttaminen
4. Ikääntyvän väestön palvelutarpeista huolehtiminen
5. Syrjäiset alueet ja vähenevä väestö, toisaalta väestön keskittyminen
6. Kuntalaisten osallisuuden uusien muotojen kehittäminen
7. Osaavan ja muuttuvia palvelutarpeita vastaavan henkilöstön rekrytoiminen yhä tiukkenevassa työvoimakilpailussa

Kuntien toimintaympäristö, rakenteet ja palvelujärjestelmät ovat nopeassa muutoksessa

- Muutoksen myötä erilaistuvissa kunnissa kunnan osaluokkien kehittämisen haasteet nousevat keskeiseksi.
- Toimintaympäristön muuttuminen monimutkaisemmaksi on suuri haaste myös demokratian toimivuudelle ja asukkaiden äänen kuulumiselle.
- **Avainasioita tämän muutoksen hallinnassa ovat kunnan kokonaisstrategia, lähidemokratian toimivuus, lähipalvelujen kehittämien ja sitä tukeva käyttäjädemokratia (palvelujen suunnittelu ja arviointi).**

Muutokset vaikuttavat myös edustukselliseen demokratiaan monella tavalla

- Kuntalaisten näkökulmasta päätöksenteko loittonee entisestään – legitimaatio ja äänestysaktiivisuus?
- Luottamustehtävien määrä vähenee – demokratiavaje kasvaa?
- Luottamushenkilöiden saatavuus vaikeutuu – ”Joudumme tekemään vain ikäviä päätöksiä”
- Strateginen toimintakyvyn turvaaminen
- Uusien päätöksentekoareenojen syntyminen – peruskunnan poliittisen ohjauksen kaventuminen

Vaikuttamismahdollisuuksia löytyy - osataanko niitä käyttää?

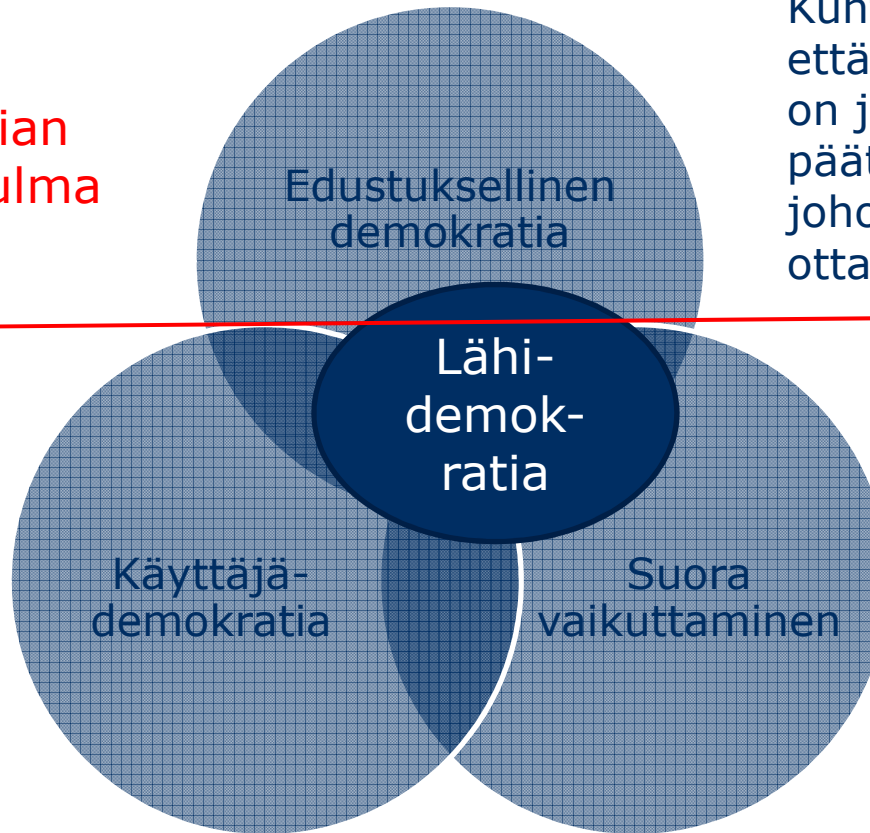
- Edustuksellinen demokratia on Suomen paikallishallinnon perusta
- Edustuksellista demokratiaa täydentämään on erityisesti 1990-luvulla muotoutunut käytäntöjä, joiden kautta kuntalaiset voivat myös suuremmin vaikuttaa päätöksentekoon
- Lainsäädännössämme kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat vahvasti esillä ja ne on turvattu myös useissa erityislaeissa
- Kuntalain (27 §) mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan

Lähidemokratian näkökulmia

Lähidemokratian yleisin näkökulma

Kuntalainen voi vaikuttaa palveluiden sisältöön ja olla päättämässä jopa palveluiden hankinnasta (palveluseteli)

Kuntalainen kokee, että lähiympäristössä on joku päättävä henkilö, johon voi tarvittaessa ottaa yhteyttä

Aloitteet ja kansanäänestykset, lisäksi kysytään kunnan palveluista tai kuntalainen voi ilmaista mielipiteensä alueen kaavasta

Lähidemokratian suurimmat kehittämisen tarpeet
Kuntalaisten kiinnostus

Alueellinen vaikuttaminen osaksi kunnan kokonaisstrategiaa

- On tärkeää, että kunnat arvioivat, miten ne yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa (mm. järjestöt, kaupunginosat, kylät, yritykset ja maaseudun kehittämiseen liittyvät toimijat) luovat edellytyksiä alueelliselle vaikuttamiselle **huomioiden paikalliset olosuhteet**.
- On huomioitava **erilaiset lähtökohdat** – yhteistyön toiveta?
- Vaikuttavuuden kannalta on olennaista, että alueellisen vaikuttamiseen liittyvät toiminnan tavoitteet ja muodot rakentuvat osaksi kunnan kokonaisstrategiaa.

Alueelliset toimielimet vuonna 2009 yhdistyneissä kunnissa (13/32)

Kunta	Toimielin
1. Eura	Kiukaisten 6 jäsenen aluetoimikunta
2. Hämeenlinna	Kaksi (2) aluetoimikuntaa (Ydin-Häme ja Kalvola-Renko)
3. Jyväskylä	Korpilahden 11 jäsenen aluelautakunta
4. Kauhava	Alahärmän, Ylihärmän ja Kauhajoen aluelautakunnat (8 jäs.)
5. Kokkola	Lohtajan, Kälviän ja Ullavan aluetoimikunnat (11 jäs.)
6. Kouvola	(9 jäsenen aluelautakunta EI TOTEUTUNUT) Kylien neuvottelukunta
7. Loimaa	Kylien neuvottelukunta
8. Länsi-Turunmaa	Nauvon, Korppoon, Hotskarin ja Iniön lähipalvelulautakunnat (7 jäs.)
9. Naantali	11 jäseninen saaristolautakunta
10. Rauma	Lapin aluetoimikunta
11. Salo	Viisi (5) aluetoimikuntaa
12. Savonlinna	Savonrannan aluejohtokunta (7 jäs.)
13. Seinäjoki	Nurmon, Ylistaron ja Peräseinäjoen asukaslautakunnat (13 jäs.)

Lisäksi Joensuun sopimuksessa mahdollisuus perustaa aluelautakuntia

Alueellinen vaikuttaminen kunnissa 2010-luvulla

KunnanosaHallinto

- Budjetti
- Esittelyt
- Kokoonpano (poliittinen, alueellinen, yhdistyspohjainen, palveluiden käyttäjien edustajat...)
- Tehtävät ja toimiala (rajatut palvelut ja asiat)
- Suhde koko kunnan hallintoon
- Suhde kuntalaisiin
- Lisääkö kuntalaisten valtaa vai kunnallista byrokratiaa?

Kunnanosaवालipiirit

- Edustaja kunnan eri alueilta yhteiseen valtuustoon
  - » Tarve suurempien kuntien vuoksi
- Voi vahvistaa päätöksenteon ja näkökulmien alueellista kattavuutta
  - » Äänestysaktiivisuus voi nousta
  - » Valtuutettujen ja kuntalaisten vuorovaikutuksen vahvistuminen – lähidemokratia
- Riskinä mallissa
  - » alueelliset poliitikot
  - » päätöksenteon vaikeus palvelurakenteista ja kokonaisuudesta
  - » pienpuolueiden edustavuus voi heiketä

Aluevaikuttaminen kunnanosien ja maaseudun kehittämässä – ALVA

Hankkeen tavoitteet

- Konkreettiset tavoitteet:
  - » Kartoitetaan olemassa olevia alueellisen vaikuttamisen toimintatapoja
  - » Tuotetaan työväline, jonka avulla eri paikallistoimijat voivat arvioida eri toimintatapojen sopivuutta omalle alueelleen
  - » Kehittäjäverkoston perustaminen ja sen toiminnan koordinointi

Yleisempi tavoite:

- » Selvitetään miten voidaan paremmin integroida kunnan eri osien kehittäminen ja sitä tukeva yhteistoiminta osaksi kunnan pitkän aikavälin tavoitteita ja kokonaiskehittämistä.

Äänen kuuluminen – molemminpuolinen oppimisprosessi

- **Niin edustuksellisen demokratian kuin kuntalaisten suoran osallistumisen edellytyksiä tulee vahvistaa – ne eivät ole toisilleen vastakkaisia, vaan toisiaan täydentäviä!**
- Tarvitaan
  - » Kykyä tehdä kompromisseja
  - » Avarakatseisuutta
  - » Uusia ratkaisuja, uutta ajattelutapaa
  - » Tahtoa ja sitoutumista osallistuvaan toimintakulttuuriin
  - » Pitkäjänteisyyttä: tulokset ovat harvoin nopeita
  - » Osaamista ja koulutusta
  - » Innostusta
  - » Realismia
  - » Verkostoitumista ja toisten kokemuksista oppimista
  - » Luottamusta
  - » Pelisäännöistä sopimista

Kuntaliitto tukee kuntia muutoksessa

- Edunvalvonta
- Neuvontapalvelut
- Verkostotuki
- Koulutus ja konsultointi
- Tutkimukset ja oppaat
- Sähköiset uutiskirjeet
- www.kunnat.net

Kiitos mielenkiinnosta!

